

Koninklijke Landmacht

De Onderofficier

VAKBLAD VOOR DE ONDEROFFICIER • JAARGANG 57 • JAN-FEBR 2015

200 VECHTEN
JAAR VOOR
VREDE EN
VRIJHEID

Special Nederlandse troepen in de Oost
Nieuw militair museum overtreft verwachtingen

Colofon

*De Onderofficier, een uitgave van de
Commandant Landstrijdkrachten.
Versijnt 10 x per jaar.*

REDACTIE

Aooi H.C. Lit
06-83631602
hc.lit@mindef.nl

Postadres:
Redactie De Onderofficier
MPC 55A
Postbus 90004
3509 AA Utrecht

BLADADVISEUR

Aooi P.M.J.J. Donkers

VOORZITTER REDACTIECOMMISSIE

Aooi F.L.J.G.M. Hoppenbrouwers, *06 536 57456

DRUK & VORMGEVING

OBT BV Den Haag
Oplage 9.850
ISSN 0166-8064

ADRESWIJZIGING

Als in de code op uw adresstrook onder meer uw militaire registratienummer is afgedrukt (voorafgegaan door de letter 'N') dan heeft het geen zin om een adreswijziging aan de redactie van 'De Onderofficier' te sturen. U dient in dat geval zelf via People-Soft uw persoonsgegevens te wijzigen, de redactie is daarvoor niet geautoriseerd. Ontbreekt genoemde code op uw adressering dan kunt u uw adreswijziging, liefst vergezeld van de oude adresstrook, sturen aan:

Redactie 'De Onderofficier'
MPC 55A
Postbus 90004
3509 AA Utrecht

KOPIJ

Kopij kan te allen tijde aan de leden van de redactiecommissie of eventueel rechtstreeks bij de redactie worden aangeboden. De redactie behoudt zich het recht voor om artikelen te wijzigen en/of in te korten. Voor geplaatste artikelen is een geringe onkostenvergoeding beschikbaar ten bedrage van 25 euro per pagina, inclusief bijgeleverde foto's en/of tekeningen. Digitaal aan te leveren foto's dienen een resolutie te hebben van minimaal 300 dpi. Overname van artikelen en/of illustraties of gedeelten daarvan kan slechts met toestemming van de redactie geschieden.

Een sergeant van het
1 Eskadron Vechtwagens
van het KNIL geeft een
les exercitie aan
Indonesische rekruten
van de veldpolitie. Meer
over de geschiedenis van
de Nederlandse troepen
in de Indische archipel na
de Tweede Wereldoorlog
leest u vanaf pagina 4.

 Historische Collectie Cavalerie

LEDEN REDACTIECOMMISSIE

BEVOORRADING & TRANSPORT

Aooi L.J.G. van Rijn *06 500 19259

INFANTERIE

Smi B. Arntz 06 26434206

CAVALERIE

Wmr-1 A. van Riezen *06 536 57283

NATIONALE RESERVE

Sm P.S.A. van der Wens 06 51660085

CLAS

Aoo H.E.P. Wesselink *06 681 56529

GENIE

Aooi J.B. Petit dit de la Roche *06 836 37877

INLICHTINGEN EN VEILIGHEID

Owi G. Broekema *06 536 58513

MILITAIRE ADMINISTRATIE

Sma J. Beerkens *06 135 8342

TECHNISCHE TROEPEN

Aoo E.E. Ottenhof *06 560 81272

LUCHTDOELARTILLERIE

Owi M.B.W.L. van Eijkelenborg *06 494 2073

VERBINDINGSDIENST

Aooi B.J.C. Theunissen *06 421 3937

KMS

Aooi B.J.J. Lambriks *06 578 62659

ARTILLERIE

Owi H.R. Bulters *06 536 57208

GENEESKUNDIGE DIENST

Smi M.F.P. van Nerum *06 533 77590

LO/SPORTORGANISATIE

Vacant

De bloedige
weg van
Nederlands-
Indië naar de
Republiek
Indonesië

4

Nationaal
Militair
Museum biedt
unieke inblik

34

POLITIONELE ACTIES EN DEKOLONISATIE

De bloedige weg van Indië naar de

Het enorme onafhankelijkheidsmonument in de huidige hoofdstad van de Republiek Indonesië, Jakarta toont aan hoe belangrijk het verkrijgen van de vrijheid voor de Indonesiërs is geweest.

Nederlands- Republiek Indonesië

Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog verwacht de Nederlandse regering dat de eigen strijdkrachten zullen meehelpen bij de herovering van Nederlands-Indië op de Japanners. Ook het herstel van het gezag, na de Japanse capitulatie zal een taak van de Nederlandse troepen moeten zijn. In 1944 besluit de Nederlandse regering in Londen tot de oprichting van een Expeditionaire Macht (EM) met een sterkte van een legerkorps (ongeveer 60.000 man) voor de strijd tegen Japan. Ook de nieuw op te richten Mariniersbrigade is hiervoor bestemd. Daarnaast is het de bedoeling 15 zogenoemde Gezagsbataljons Indië (GBI) te formeren. Deze bataljons met een totale sterkte van 15.000 man, moeten in Nederlands-Indië de orde herstellen wanneer Japan eenmaal verslagen is.

In het zogenoemde urgentieprogramma van 1944 stelt de Nederlandse regering ook dat het met 20.000 man deel zal nemen aan de bezetting van Duitsland, wanneer dit land overwonnen is.

De oorlogsontwikkelingen in 1945 houden echter geen rekening met de Nederlandse belangen. Slechts het Infanterie I Bataljon van het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL) en twee squadrons van de Militaire Luchtvaart KNIL (MLKNIL) nemen deel aan de gevechten tegen de Japanners. Onder Australisch commando helpen deze eenheden mee met de herovering van Balikpapan op het eiland Borneo en het eiland Tarakan voor de kust van Borneo.

Twee Amerikaanse atoombommen op de Japanse steden Hiroshima en Nagasaki, op 6 en 9 augustus 1945, dwingen Japan vervolgens op 15 augustus tot capitulatie. Hiermee wijzigen de tijdens de conferentie van Potsdam (17 juli - 2 augustus 1945) gemaakte afspraken met betrekking tot Nederlands-Indië ingrijpend. Vanaf de datum van de Japanse capitulatie valt de Indische archipel, met uitzondering van Sumatra, onder het South-East Asia Command (SEAC), van de Britse admiraal Lord L.F.A.V.N.G Mountbatten. Voor deze datum is de Amerikaanse generaal D. MacArthur, commandant South-West Pacific Area (SWPA), de verantwoordelijke autoriteit. Lord Mountbatten heeft echter onvoldoende troepen ter beschikking voor de bezetting van alle gebiedsdelen en vanwege het koloniale verleden zijn ook de

De capitulatie van Japan op 2 september 1945 heeft ook gevolgen voor afspraken over Nederlands-Indië die tijdens de Potsdam-conferentie, eerder dat jaar, gemaakt zijn.

Nederlandse troepen verre van welkom bij de inheemse bewoners.

Nationalistische bewegingen en radicale jongerengroeperingen onder leiding van ing. A. Soekarno en M. Hatta komen dan ook direct in verzet en roepen op 17 augustus de Republiek Indonesië uit. Hierbij vormen zij een regering en nemen het bestuur op Java en Sumatra over. In het straatbeeld verschijnen leuzen als *Fight for self-determination* en *We don't like the Dutch*.

Wanneer medio september de eerste Britse

In het straatbeeld van Java verschijnen steeds meer anti-Nederlandse leuzen.

 Historische Collectie Regiment Stoottroepen Prins Bernhard

Op 17 augustus 1945 roepen republikeinse leiders de Republiek Indonesië uit, vormen een regering en nemen het bestuur op Java en Sumatra over.

Britse troepen (met baret) houden toezicht op Japanse militairen die aan boord gaan van een schip dat hen terug zal brengen naar hun vaderland.

troepen behorende tot het 1st Battalion Seaforth Highlanders in de Nederlandse kolonie arriveren, is de situatie dan ook al zeer gespannen. De totale Britse troepenmacht zal uitgroeien tot ongeveer 80.000 man en zij vestigen zich in Djakarta (het vroegere Batavia), Bandoeng, Soerabaja en Semarang op Java. Op Sumatra nemen zij bezit van de steden Medan, Padang en Palembang. De Britse troepen trachten zich afzijdig te houden en houden zich hoofdzakelijk bezig met het ontwapenen en afvoeren van Japanse militairen op de eilanden.

5th Indian Division naar Java

Hoewel de Britten zich afzijdig houden van de onafhankelijkheidswens van de lokale bevolking, raken zij daar ongewild toch bij betrokken als zij de Nederlandse (krijgs) gevangenen uit de voormalige kampen van de Japanners evacueren.

Tijdens de zogenoemde Bersiap-periode (Indonesisch voor 'wees paraat') die duurt van oktober 1945 tot in het voorjaar van 1946, vallen groepen jonge revolutionairen niet alleen Nederlanders, Chinezen en Molukkers, maar ook Britse militairen aan. Deze hoofdza-

kelijk laag opgeleide bendes jongeren, zogeheten Pemoeda's, doden tijdens dergelijke aanvallen honderden, zo niet duizenden mensen. Hierdoor trachten zij te voorkomen dat Nederland het land opnieuw koloniseert. De Britten sturen in antwoord op het geweld de 5th Indian Division naar Java, waarna een ultimatum aan de nationalistische leiders volgt.

Het Indonesische Nationale Leger, Tentara Keamanan Rakyat (TKR), bestaat in die tijd uit

Britse militairen van The Parachute Regiment gaan in de omgeving van Djakarta in december 1945 in dekking nadat ze zijn beschoten door Indonesische nationalisten.

ongeveer 20.000 lichtbewapende militairen. Daarnaast zijn er tussen de 100.000 en 120.000 irreguliere strijders, bewapend met bamboe speren, klewangs en op de Japanse troepen buitgemaakte wapens, actief.

Als de nationalistengroepen geen gehoor geven aan de eis de wapens neer te leggen, openen de Britten op 27 oktober 1945 in de aanval op Surabaya, waarna een wekenlange strijd om de stad volgt. Naast de vele (burger)slachtoffers verliezen in die periode 655 Britten het leven terwijl 325 militairen vermist raken.

Regeringsstandpunt

De Nederlandse regering ziet de gebeurtenissen in Indië, in de dagen en maanden na de Japanse capitulatie als de uitbraak van een opstand. De regering erkent de onafhankelijkheid van de Republiek Indonesië niet en ziet Soekarno als een collaborateur van de Japanse bezetter. Begin oktober arriveert Luitenant-Gouverneur Generaal Dr. H.J. van Mook met de opdracht het Nederlands gezag in de Indische archipel te herstellen. Om de situatie weer onder controle te krijgen zijn echter meteen zeer veel troepen nodig. Vrijwel de enige militairen die Nederland in de regio heeft zijn eenheden van het voormalige KNIL, die na de capitulatie van Nederlands-Indië op 8 maart 1942 naar Australië zijn uitgeweken. Deze

eenheden zijn echter ingezet bij de handhaving van orde en rust in de zogenoemde 'grote oost', Borneo, Celebes, de Molukken en de Soenda eilanden.

Nederland vindt ook internationaal maar weinig politieke steun voor het ingenomen standpunt. In Amerika, een belangrijke Nederlandse bondgenoot, is de publieke opinie overwegend antikoloniaal en ook Australië verwerpt de Nederlandse koloniale politiek. Die benodigde steun komt wel van Groot-Brittannië. Dit land is bereid om 300 kaderleden bestemd voor de EM op te leiden en te trainen. Daarnaast maken beide landen afspraken over de opleiding van nog meer Nederlandse troepen, na de bevrijding van Nederland. Vanaf september 1944 openen de eerste aanmeldingsbureaus in het bevrijde zuiden hiertoe al de deuren. De op deze wijze geworven zogenoemde Oorlogsvrijwilligers (OVW'ers) komen eerst zes maanden ter beschikking van de Supreme Headquarters Allied Expeditionary Forces (SHAFF) voor dienst in het bezette Duitsland.

Meteen na de bevrijding op 5 mei 1945, gaat de Nederlandse regering over tot het landelijk werven van OVW'ers voor de GBI en de EM.

De belangstelling voor dienstneming is zo groot, dat selectie mogelijk is. Hoewel slechts een gedeelte hiervan is aangenomen, melden zich uiteindelijk meer dan 250.000 OVW'ers.

Niet toegerust voor nieuwe taakstelling

De Koninklijke Landmacht bestaat in de zomer van 1945 merendeels uit *Light Infantry Battalions* (LIB). De OVW'ers in deze van het Britse leger overgenomen organisatie doen overwegend dienst in Duitsland en zijn niet toegerust voor een taakstelling in Indië. De OVW'ers krijgen vervolgens de keuze een nieuwe (langdurige) verbandacte voor dienst overzee in een van de GBI te tekenen, waarna in september 1945 de eerste vier GBI naar Engeland vertrekken. De militairen verblijven vervolgens twee tot vier weken in kampen in Addershot en Wokingham, waar zij hun tropenuniformen en de benodigde vaccinaties krijgen. Ook vinden

Meer dan 250.000 jongemannen geven in de nazomer van 1944 en het voorjaar van 1945 gehoor aan deze oproep.

(Collectie Nederlands Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies)

Nederlandse Oorlogsvrijwilligers zijn in juli 1946 bezig met hun opleiding in het Engelse Brentwood, voorafgaand aan uitzending naar Indië. Historische Collectie Cavalier

hier de administratieve handelingen voor uitzending naar Indië plaats.

In de maanden september 1945 tot mei 1946 vertrekken in totaal 24 OVW-bataljons vanuit Engeland naar Indië. Het Britse South East Asia Command laat deze troepen echter ontschepen op het eiland Malakka, ten noorden van Sumatra, waar 17 bataljons verblijven tot in het voorjaar van 1946.

De vorming van GBI komt begin september 1945 tot een einde. Er zijn dan in totaal 1.473 man voor deze eenheden uitgezonden, van wie er 566 al voor de Japanse capitulatie in Australië zijn aangekomen. Uit een deel van deze laatste groep is nog een compagnie voor het KNIL geformeerd.

De Japanse capitulatie komt ook voor de Nederlandse regering zeer onverwacht. Door het ontstane gezagsvacuüm ontstaan vooral op Java en Sumatra ongeregelde toestanden. Hierdoor volgt in november 1945 het regeringsbesluit om, naast de OVW'ers in de GBI, zo snel mogelijk 75.000 man van de EM, waaronder ook dienstplichtigen, in Indië in te zetten. In het voorjaar van 1946 besluit de minister van Oorlog, Mr. J. Meynen, hiervoor dienstplichtig personeel van de lichte 1945 op te roepen. Daarmee is het eerder genomen besluit om de

EM onder het commando van SHAEF te brengen van de baan.

Besprekingen

Nederland ziet intussen de internationale druk op het gevoerde beleid verder toenemen en stuurt in november 1945 een Commissie-Generaal voor gesprekken met de republikeinse delegatie, onder leiding van minister-president S. Sjahrir. Op 10 februari volgt een Nederlands plan tot het instellen van een overdrachtsperiode tussen de 25 en 30 jaar onder Nederlands gezag. In dit Nederlandse plan is geen sprake van een Republiek Indonesië en is er ook geen enkele intentie om de Indonesische onafhankelijkheid te erkennen. Ook houdt het plan

Tijdens de conferentie op de Hoge Veluwe van 14 tot 24 april 1946, erkent Nederland de Indonesische wens om zelfstandigheid niet, waardoor de gesprekken op niets uitlopen.

 Historische Collectie
Regiment Stoottroepen
Prins Bernhard

totaal geen rekening met de onafhankelijkheidswens van de Indonesische bevolking en vervolggesprekken in april 1946 op de Hoge Veluwe, leiden dan ook tot niets.

Terwijl de onderhandelingen plaatsvinden, breidt Nederland de troepenmacht op Java en Sumatra verder uit. Eind 1946 zijn naast eenheden van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Marine, ruim 37.000 KNIL-militairen verdeeld over 23 infanteriebataljons operationeel. Daarbij bestaat ook het Depot Speciale Troepen (DST) en de School Opleiding Parachutisten, vier eskadrons lichte tanks, drie artillerieafdelingen en drie geniecompagnieën uit KNIL-personeel. Het KNIL heeft ook de beschikking over een Vrouwenkorps (VK-KNIL), zeven squadrons van de Militaire Luchtvaart (ML), het Korps Militaire Politie, een verzorgende dienst onder een Kwartiermeester-Generaal en diverse staven.

Akkoord van Linggadjadi

De Indonesische onderhandelaars zien in de loop van 1946 het aantal Nederlandse troepen op Java en Sumatra toenemen. Hierdoor komen zij tot de conclusie dat concessies nodig zijn om te voorkomen dat de Republiek Indonesië in militair geweld een einde vindt. Daarbij heeft Nederland inmiddels ook een maritieme blokkade voor de kusten van Java en Sumatra ingesteld waardoor de toevoer van goederen stagneert.

In juli 1946 volgt een tweede ronde gesprekken in het bergdorp Malino op Zuid-Celebes. Hier komt het Nederlandse voorstel ter tafel om

Republiek Indonesië op te delen in deelstaten. De republikeinse gebieden op Java en Sumatra maken daar in het plan overigens geen deel van uit. Deze gebieden vormen een aparte deelstaat met Soekarno als leider. De hierdoor ontstane federatie met de Nederlandse vorst aan het hoofd blijft in dit voorstel onderdeel van het Koninkrijk der Nederlanden.

Op 13 oktober leiden de besprekingen tot een wapenstilstand en de vaststelling van demarcatielijnen. Op 15 november volgt vervolgens overeenstemming over een akkoord dat in het bergdorp Linggadjadi, op Java, tot stand komt. Nederland erkent in deze 17 artikelen tellende overeenkomst de Republiek Indonesië als feitelijke machthebber op Java, Sumatra en Madoera. Een Rijkskabinet dat zal bestaan uit acht Nederlandse en vijf Indonesische ministers zal aan het hoofd staan van een unie. Deze Unie moet de gemeenschappelijke belangen van beide landen, waaronder defensie, economische zaken en buitenlandse betrekkingen gaan behartigen. De Republiek Indonesië zal verder op 1 januari 1949 opgaan in de Verenigde Staten van Indonesië waarbij het land, samen met Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen de Nederlands-Indonesische Unie zal vormen. Het Nederlandse

In een schijnbaar ontspannen sfeer leiden de besprekingen in het Javaanse bergdorp Linggadjadi op 13 oktober 1946 tot een wapenstilstand en de vaststelling van demarcatielijnen, waarna op 15 november overeenstemming over een akkoord volgt dat onder meer regelt dat Nederland de Republiek Indonesië als feitelijke machthebber op Java, Sumatra en Madoera erkent.

 Historische Collectie Regiment Stoottroepen Prins Bernhard

Luitenant-Gouverneur
Generaal Dr. H.J. van
Mook tijdens zijn
openingstoespraak van
de conferentie van Malino
op 1 juli 1946.

 Historische Collectie Regiment
Stoottroepen Prins Bernhard

Ondanks de besprekingen gaat het geweld door en moeten Nederlandse militairen dekking zoeken als onbekende schutters hen tijdens een patrouille op 15 december 1946 in de buurt van de stad Klampisan (Oost-Java) onder vuur nemen.

 Historische Collectie
Regiment Stoottroepen
Prins Bernhard

Koningshuis staat aan het hoofd van deze Unie.

Op 23 november, acht dagen na het bereiken van overeenstemming, besluit de Nederlandse regering alsnog het voorliggende verdrag niet te aanvaarden. Een week later voegt de regering vervolgens nog twee documenten, zogenoemde 'aankledingen', toe.

Hoewel de parlementen van Nederland en de Republiek Indonesië dit akkoord op 25 maart 1947 ondertekenen, blijkt er in de praktijk geen overeenstemming te bestaan. Nederland houdt vast aan de eindverantwoordelijkheid over Indonesië. De kolonie is in het verleden de belangrijkste inkomstenbron van de Nederlandse schatkist geweest, die nu grote financiële schade oploopt. Aan Republikeinse kant blijft de eis om meer onafhankelijkheid op tafel liggen. De Nederlandse regering stuurt op 27 mei 1947 een brief naar Djakarta, waarin de Indonesische Republiek de aangeklede versie van het akkoord van Linggadjati moet accepteren. Daarbij moet de Republiek Indonesië akkoord gaan met de oprichting van een gezamenlijke gendarmerie. Hoewel de Indonesische Republiek in een antwoord op 8 juni concessies doet, is dit voor Nederland toch niet genoeg. Op 23 juni 1947 overhandigt Van Mook de Republikeinse regering een volgend ultimatum, waarin het Republikeinse leger van Indonesië, de Tentara Nasional Indonesia

(TNI), zich eenzijdig tien kilometer van de demarcatielijnen moet terugtrekken. De Republiek Indonesië verwerpt die eis, waarna de Nederlandse regering de datum voor de eerste politionele actie vaststelt op 21 juli.

Het voorschrift politiek politionele taak van het leger (VPTL), is een in januari 1945 in Melbourne tot stand gekomen heruitgave van eerdere voorschriften met 'wenken voor het optreden van een peloton' en beschrijft onder meer het jungle-optreden, informatie inwinnen, het omsingelen en doorzoeken van huizen en kampongs en het optreden tegen kleine verzetsgroepen.

Troepenopbouw

In het voorjaar van 1946 komen vanuit Engeland de opgeleide onderofficieren en officieren, bestemd voor de EM, terug naar Nederland. Dit gebeurt ongeveer gelijktijdig met de aankomst van de GBI in Djakarta, die in

Onder begeleiding van militaire muziek gaan honderden militairen aan boord van een schip dat hen en het materiaal naar Nederlands-Indië vervoert.

Historische Collectie
 Grondgebonden
 Luchtverdediging

maart 1946 van Lord Mountbatten toestemming hebben gekregen om van het eiland Malakka te vertrekken. Na aankomst bestaat de taak van deze bataljons hoofdzakelijk uit het patrouilleren in de door de Britten gecontroleerde gebieden. Hierbij stuiten de troepen regelmatig op matig bewapende, zeer fanatieke tegenstanders, wat niet zelden leidt tot hevige strijd met veel slachtoffers, vooral aan de zijde van de Republikeinen.

Al snel na de eerste inzet van de GBI is het duidelijk dat de samenstelling en bewapening van deze bataljons niet voldoet. Zo missen de bataljons bijvoorbeeld de ondersteuningscompagnieën met zware wapens. Om deze en andere problemen te onderzoeken reist de kolonel van de generale staf, M.R.H. Calmeyer, begin 1946 naar Indië. Naar aanleiding van zijn adviezen gaat de minister van Oorlog over tot samenvoeging van de bataljons in twee lichte divisies (A en B). In Indië hebben deze eenheden geen nummers maar zijn zij, naar vooroorlogs gebruik, voorzien van een letter. Deze divisies bestaan uit drie brigades. In de loop van 1946 gaan er ook ondersteuningseenheden, bestaande uit zes eskadrons pantserwagens, zes afdelingen veldartillerie, zeven genie-veldcompagnieën en verzorgende eenheden naar Indië. Daarnaast maken ook acht compagnieën aan- en afvoertroepen, zes brigade-verbin-

dingsafdelingen, pelotons elektromechanische uitrusting, geneeskundige onderdelen en magazijnpersoneel deel uit van deze eenheden. Deze zogenoemde Calmeyer-eenheden zorgen voor een aanzienlijke versterking van de A- en B-Divisie in de op handen zijnde strijd met de revolutionairen van Soekarno en Hatta. Alle eenheden staan vanaf 31 januari 1946 onder bevel van de luitenant-generaal (KNIL) S.H. Spoor.

Toespraak van Koningin Wilhelmina op 7 december 1942

In mei 1946 komen de eerste dienstplichtigen, die door de minister van Oorlog zijn opgeroepen op en starten de opleidingen van de nieuwe 1 Divisie. De oprichting van deze divisie volgt op 1 september 1946.

De divisie krijgt de toevoeging 7 December, vernoemd naar een toespraak van Koningin Wilhelmina op 7 december 1942, waarin zij nieuwe verhoudingen binnen het Koninkrijk toezegt. In zijn dagorder beschrijft generaal-majoor H.J.J.W. Dürst Britt de taak van de Nederlandse troepen in Nederlands-Indië: ... teneinde aldaar mede te werken aan het herstellen van de orde en rust en zodoende de vreedzame bevolking bescherming te verlenen tegen de thans nog heersende terreur, veelal onder Japanse leiding. Nog dezelfde dag vertrekken de kwartiermakers

IN TE VULLEN DOOR DEN DISTRIBUTIEMENST

Extr. Rantsoen t/m	3	4
21 DEC 1946	608	610
5	7	8
9	10	12
13	14	15
16	17	18
19	20	21

DESE KAART BLOFT DEZ VERBODEN VAN DEN PLAAT DEN VERDELINGEN
VERLEN VERBODENST WARE GEENEN WAREEN WAREEN WAREEN

K.N.I.L.
G.B.V.O. N° 084733

**IDENTITEITS
BEWIJS**

VOOR UIT NEDERLANDSE INNE GEFATRIEERDEN

NAAM: Heyman W.W.

NAAM BUITENLAND: Ongehuw N.

VOORIGE PLAAT: Palembang 15-10-40

PLAAT: Palembang

WONINGEN IN NEDERLAND: Smalaan 32 Apeldoorn

WERKTUIG: JOH. V. OLDEBARNEVELDT

PORT NED. ALPHEN (DEN HAAG) DEN 25 JULI 1946

VERBODENST WAREEN

Heyman *23 FEB 1947*

In dezelfde periode dat Nederland haar greep op de Indische archipel probeert te versterken, keren honderden Nederlandse KNIL-militairen met hun gezinnen, die tijdens de Japanse overheersing onder erbarmelijke omstandigheden gevangen zijn gehouden, met speciaal daartoe afgegeven identiteitsbewijzen terug naar familie in Nederland.

van de C-Divisie, zoals de 1 Divisie in Indië te boek staat. De rest van de divisie (in totaal 18.544 militairen) volgt eind 1946. Naast de troepen maken 32 pantservoertuigen van het type GMC C15 TA en evenzeveel lichte verkenningsvoertuigen de overtocht. Ook 547 Bren Gun Carriers, 175 trekkers, 2.043 vrachtoertuigen en 477 aanhangwagens gaan op de boot, evenals 380 Jeeps, 90 personen-voertuigen, 995 motoren, 335 fietsen en 48 ambulancevoertuigen. Aan bewapening voert de divisie, naast de

persoonlijke wapens, 36 zware Vickers machinegeweren en 1.197 lichte varianten van het type Bren Gun met zich mee. Voor het bestrijden van licht gepantserde voertuigen op korte afstand zijn 421 Projector Infantry Anti Tank (PIAT) draagbare antitankwapens beschikbaar. Ook heeft de divisie de beschikking over 283 mortieren kaliber 2 inch, 60 stuks met een kaliber van 3 inch en zestien exemplaren van 4,2 inch. De Divisie scheept ook 24 Archer motoraffuiten voorzien van een 76,2 millimeter antitankkanon in. Daarnaast

Vanuit Nederland gaan onder meer 547 van deze Bren Gun Carriers naar Nederlands-Indië.

Historische Collectie Genie

gaan er ook nog 62 stukken antitankgeschut van het type 6-ponder mee.

De artillerie van de 1 Divisie bestaat uit 72 stukken geschut van het type 9 veld (25 ponders) en 24 vuurmonden van het type 17-ponder (76,2 millimeter). De Luchtdoelartillerie verscheept 42 stukken luchtdoelgeschut met een kaliber van 20 millimeter (2 tl) en 54 stukken 4 tl (40 millimeter). Tevens gaat er een tweelingmachinegeweer mee.

Een 40L60 luchtdoelkanon gaat aan boord van een schip met bestemming Nederlands-Indië.

 Historische Collectie

Grondgebonden Luchtverdediging

Aansluitend aan de C-Divisie vertrekt tussen maart en juni 1947 de 2 (D)-Divisie naar Indië. Deze divisie bestaat onder meer uit drie infanteriebrigades, voor het merendeel geformeerd uit dienstplichtigen van de lichte 1946. Net als de 1 Divisie 7 December is de D-Divisie, samengesteld met het oog op de Koude Oorlog in Europa. De divisie beschikt hiertoe onder meer over anti-tanksystemen en luchtdoelartillerie, terwijl de TNI in Indië geen gepantserde voertuigen en vliegend materieel heeft. Voor de inzet in Indië blijft de veldartillerie van de divisie in Nederland.

Meer dan 120.000 militairen

Van november 1947 tot begin maart 1948 gaan de dienstplichtigen van de lichte 1947, administratief ingedeeld als E-divisie hoewel zij niet in divisieverband zijn uitgezonden, naar Indië. Deze E-Divisie is niet als een infanteriedivisie georganiseerd, maar bestaat uit vijftien op zichzelf staande infanteriebatal-

jons. Daarnaast gaan er ook vier compagnieën aan- en afvoertroepen en de bemanningen voor vier eskadrons tanks mee, ter aflossing van de KNIL-militairen en kleinere onderdelen over de gehele Indische archipel.

Na maart 1948 lost ieder half jaar een zelfstandige infanteriebrigade eenheden in Indië af. Van juli tot oktober 1948 is dit de 41 Zelfstandige Infanteriebrigade (ZIB), waarna van januari tot begin mei 1949, de 42 ZIB volgt. Als laatste gaat van juli tot oktober 1949 de 43 ZIB naar Indië. Deze drie brigades krijgen daar de namen F-, G- en H-brigade. In de periode van september 1945 tot in het najaar van 1949 zijn in totaal meer dan 120.000 KL-militairen, onder wie ongeveer 95.000 dienstplichtigen, in Indië ingezet.

Zuid-Celebes

Op 7 december 1946 roepen de Nederlandse autoriteiten in Indië, in strijd met het akkoord van Linggadjati, de deelstaat Oost-Indonesië uit, die onder andere Celebes en de Molukken omvat. Makassar is de hoofdstad van deze deelstaat. Ondanks dat loopt, net als op Java en Sumatra, ook de situatie op Zuid-Celebes steeds meer uit de hand. Verzetsgroepen met namen als Semoet Merah (Rode Mier) en Tentara Lipan Badjeng (het Badjengse Duizendpootleger) zijn verantwoordelijk voor grootschalige moordpartijen. Tussen juni 1946 en juli 1947 komen meer dan 1.200 burgers (voornamelijk Nederlanders), hieronder ook kinderen, om het leven.

Op 5 december 1946 komt het DST met 123 man aan op Zuid-Celebes. Het DST heeft van de legercommandant in Nederlands-Indië de opdracht om het gebied rond Makassar te zuiveren, de Republikeinse terreur in Zuid-Celebes te beëindigen en de rust herstellen. De commandant van het DST, de tijdens de actie tot kapitein bevorderde R.P.P. Westerling, ontvouwt een nieuwe contra-guerrillamethode. Hierbij laat hij verdachte kampings in de nachtelijke uren omsingelen om deze vervolgens bij dagaanbreken te overvallen. Personen die in het bezit zijn van wapens vinden zonder enige vorm van proces de dood. Huizen waarin wapens aanwezig zijn gaan in

Kapitein Westerling publiceert in 1952 zijn memoires: 'Ik vind het moeilijk de logica te volgen van diegenen die mijn methoden afkeuren om aan het terrorisme een einde te maken door het executeren van een paar zorgvuldig uitgekozen slachtoffers, terwijl zij geen kwaad zien in een algehele slachting, welke juist vanwege het onpersoonlijk karakter ervan de onschuldigen nog meer treffen dan de boosdoeners.'

vlammen op. Uit de bijeengedreven bewoners van de kampongs, halen de troepen van Westerling vervolgens alle verdacht uitziende personen, die zij ter plekke fusilleren. Iedere vorm van onderzoek blijft hierbij achterwege. In de overvallen kampongs installeert Westerling een zogenoemde kampongpolitie die hij verantwoordelijk houdt voor het handhaven van rust en orde. Het optreden van het DST en reguliere eenheden duurt van 10 december 1946 tot 21 februari 1947 en kost aan ongeveer 1.500 mensen het leven.

Product

Als het door Van Mook gestelde ultimatum aan de leiders van de Republiek Indonesië op 17 juli 1947 is verstreken, besluit de Nederlandse regering over te gaan tot grootschalig militair optreden. De aanvoer van Nederlandse militairen naar Indië verloopt militair gezien voorspoedig. In april van dat jaar beschikt luitenant-generaal Spoor over ongeveer 51.000 man van de Koninklijke Landmacht, 32.000 man van het KNIL en 6.000 man van de

Koninklijke Marine. Van die bijna 90.000 man zijn er bij benadering 79.000 operationeel inzetbaar.

De TNI beschikt aanvankelijk over ongeveer 195.000 man, aangevuld met 168.000 ongeregelde strijders. Veel van de militairen van de TNI zijn ten tijde van de Tweede Wereldoorlog door de sympathiserende Japanse bezetters opgeleid en geformeerd in Japanse hulpkorpsen. De Japanners beloven de Indonesiërs in die tijd zelfs onafhankelijkheid. De gevechtswaarde van de TNI in die beginperiode is laag en maar een op de vier militairen beschikt over een wapen.

De zogenoemde Eerste Politionele Actie, die van 20 juli tot 5 augustus 1947 plaatsheeft, en van de Indonesiërs de benaming Agressie I meekrijgt, draagt de codenaam Operatie Product. Met deze naam probeert de Nederlandse regering de internationale gemeenschap ervan te overtuigen dat het militair ingrijpen in Indië een binnenlandse aangelegenheid is. De Republiek Indonesië is echter al

Het Indonesische leger, de Tentara Nasional Indonesia, beschikt aanvankelijk over ongeveer 195.000 door de Japanners opgeleide militairen.

op 15 maart 1947 door de Arabische Staten als onafhankelijke staat erkend. Op 31 maart van dat jaar doet Groot-Brittannië hetzelfde, terwijl de Verenigde Staten van Amerika op 16 april volgt. De Nederlandse regering gebruikt de moordpartijen op Nederlandse burgers tijdens de Bersiap-periode als belangrijkste aanleiding en legitimatie voor de operatie. De actie heeft echter primair tot doel de vele tientallen koffie-, thee- en rubberplantages, olievelden en suikerfabrieken op Java en Sumatra onder Nederlands gezag te brengen. Hierdoor moet de economie weer op gang komen.

Luitenant-generaal Spoor past met de beschikbare troepenmacht de speerpuntenstrategie toe. Deze strategie kent twee fases. Tijdens de veertien dagen durende operatiefase, moet de Nederlandse militair-technische superioriteit door gecombineerd optreden te land, ter zee en in de lucht leiden tot het snel innemen van militaire sleutelposities. Deze overrompelende wijze van optreden moet de TNI dermate desorganiseren en demoraliseren, dat de tweede fase kan volgen. Bij deze zogenoemde pacificatiefase is het de bedoeling het bezette gebied binnen dertig dagen te zuiveren van vluchtende TNI-militairen en guerrillagroepen.

De C-Divisie, die zich zuidelijk van Djakarta bevindt krijgt de opdracht op te rukken naar het oostelijk gelegen Krawang en het zuiden van Java. De bij Bandung gelegeerde B-Divisie zal, door middel van omtrekkende bewegingen, in de richting van het in Midden-Java gelegen Cheribon verplaatsen. Als laatste krijgt de A-Divisie de opdracht om, ondersteund door mariniers, Oost-Java in bezit te nemen. De aanwezige troepen op Sumatra krijgen de opdracht de enclaves waarin zij zich bevinden verder uit te breiden.

Republikeinse regering en legertop gevangennemen

De operatiefase verloopt geheel volgens plan. De deels vanuit de lucht en incidenteel vanuit zee ondersteunde Nederlandse grondtroepen ondervinden slechts geringe tegenstand. De TNI is niet opgewassen tegen de Nederlandse

De tijdens de eerste politionele actie door de Tentara Nasional Indonesia vernielde brug over de kali (rivier) Tjomal op de kustweg tussen Pemalang en Pekalongang op Midden-Java.

 Historische Collectie Genie

overmacht en verzet zich vooral door het opwerpen van hindernissen en het aanrichten van vernielingen. De primitieve middelen die de Indonesische troepen hierbij gebruiken richten slechts geringe schade aan die door de Genie in korte tijd te repareren is.

Door het Japanse leger achtergelaten vliegtuigbommen met een gewicht tussen de 75 en 250 kilo, zijn veelgebruikte ladingen om wegen en bruggen te ondermijnen.

 Historische Collectie Genie

Op West- en Midden-Java ondervinden de Nederlanders nauwelijks enige tegenstand. Al op de eerste dag van de operatie stoten de troepen diep op Republikeins gebied door. Dit is mogelijk doordat de TNI, die in paniek vluchten voor de Nederlandse troepen, verzuimd hebben om enige vorm van verdediging in de diepte te organiseren.

Bij hun vlucht steken de Republikeinse troepen waar ze maar kunnen haveninstallaties,

suikerfabrieken, plantages, opslagplaatsen en rijstpellerijen in brand. Nog in de avond van 20 juli krijgt de 1 Infanteriebrigadegroep van de C-Divisie de elektriciteitscentrale van Keratjak, die van belang is voor de stroomvoorziening van Djakarta, ongeschonden in handen. De 2 Infanteriebrigadegroep heeft Krawang als doel. Een van de compagnieën verplaatst per trein dicht achter een trein met vluchtende burgers en veroverd op die manier de brug die toegang geeft tot deze plaats.

Door militairen van de 16 Compagnie Legergenie-troepen herstelde brug over de kali Tjomal.

 Historische Collectie Genie

Bij hun vlucht steken de Republikeinse troepen waar ze maar kunnen infrastructuur, zoals deze textielfabriek, in brand.

 Historische Collectie Cavalerie

Nederlandse militairen poseren op 22 juli 1947 nabij de kampong Bindjal op Java bij een buitgemaakt stuk luchtdoelgeschut.

 Historische Collectie Cavalerie

Ook de 3 Infanteriebrigadegroep ondervindt weinig tegenstand als het oprukt in de richting van het oord Soekaboemi. De plattelandsbewoners, die veel te lijden hebben gehad van bendes Pemuda's, onthalen de Nederlandse troepen als bevrijders. Ook op Midden-Java verloopt de operatie voorspoedig. De in Semarang gelegeerde T-Brigade neemt in de ochtend van 21 juli na artilleriebeschietingen en luchtaanvallen de oorden Ambarawa en Toentang in. Weliswaar zijn overal vernielingen voorbereid, maar deze zijn door de overhaaste

vlucht van de TNI vrijwel nergens uitgevoerd. In het oosten van Java voeren eenheden van het KNIL acties uit met de Mariniersbrigade. De troepen bereiken binnen twee dagen alle vooraf gestelde doelen.

Op Sumatra vergroten de Nederlandse eenheden de gebieden rondom Medan in het noorden en Palembang in het zuiden. In dit gebied bevinden zich belangrijke kolenmijnen en olievelden. Ook hier vertragen versperingen en mijnen de opmars van de Nederlandse eenheden, maar deze acties hebben over het algemeen weinig effect.

De Nederlandse opmars verloopt zo voorspoedig dat tijdens het verloop van de operatie bij het Nederlandse opperbevel het idee ontstaat de Republiek Indonesië de genadeslag toe te brengen. Om dit te bereiken zouden de troepen door moeten stoten naar Djokjakarta en daar de Republikeinse regering en legertop gevangennemen.

Op 1 augustus 1947 echter neemt de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (VN) met algemene stemmen Resolutie 27 aan. Een in deze resolutie opgenomen staakt het vuren maakt een einde aan de Nederlandse plannen. De Nederlandse bevelhebbers zijn er echter van

Geïmproviseerde versperingen en ondermijnde wegen hebben over het algemeen weinig effect en zodra genisten deze hindernissen hebben geruimd kan de opmars van deze lichte Stuart Recce verkennings-tank van het 6 Eskadron Vechtwagens weer verder.

 Historische verzameling Cavalerie

Cavalerie

overtuigd dat de TNI nog lang niet verslagen is. Nu ook de Republikeinse regering in Djakarta nog stevig in het zadel zit zal de TNI zich kunnen hergroeperen. Het door de VN opgelegde staakt het vuren zorgt voor frustratie en onbegrip bij de Nederlandse troepen. Op 4 augustus 1947 om middernacht eindigt de Operatie Product die aan 169 Nederlandse militairen het leven kost.

De pacificatiefase zorgt voor veel meer problemen. De TNI en de ongeregelde strijders gaan over tot het voeren van een guerrillaoorlog en plegen aanslagen op militaire posten en patrouilles en vernielen wegen en bruggen. In de eerste maand na de wapenstilstand zijn er gemiddeld tien meldingen van verzetsacties per dag. De Nederlandse troepen proberen door zeer frequente patrouillegang en zuiveringsacties de bezette gebieden onder controle te houden. Daarbij is de steun van de lokale bevolking van groot belang omdat zij belangrijke informatie over de activiteiten van de TNI en andere strijders kunnen geven. De medewerking van de bevolking is echter niet vanzelfsprekend. De TNI en het Nederlandse leger gebruiken regelmatig grof geweld tegen elkaar en de burgerbevolking. Het komt daarbij niet zelden

voor dat kampongs (dorpen) in vlammen opgaan en vooral de mannen de dood vinden.

Helpen bij de economische wederopbouw

Het leger in Indië heeft dagelijks te maken met militaire activiteiten van de TNI en ongeregelde strijders. In de loop van het conflict past luitenant-generaal Spoor de organisatie aan de pacificatie aan, bijvoorbeeld door het opsplitsen van onderdelen in kleinere eenheden om daarmee intensieve patrouilles

Op 1 augustus 1947 neemt de Veiligheidsraad van de VN met algemene stemmen Resolutie 27 aan, waarin een staakt het vuren een einde maakt aan de Nederlandse acties.

Een Nederlandse Sherman tank maakt een huis in een kampung van een van sabotage verdachte bewoner met de grond gelijk.

Batterij, 7,5 centimeter veld van het 12 Regiment Veldartillerie in actie tijdens de pacificatiefase op 23 augustus 1947 in de omgeving van Bandung op West-Java, ter ondersteuning van eenheden van het 8 Regiment Infanterie.

 Historische Collectie
Veldartillerie

uit te voeren. In deze guerrillastrijd is niet de divisie maar de uit de infanteriebrigade samengestelde infanteriebrigadegroep de laagste tactisch inzetbare eenheid. In dergelijke groepen zijn alle wapens en dienstvakken opgenomen.

Het belang van de inlichtingendienst neemt tijdens het conflict verder in belangrijkheid toe en ook de rol van verbindingspersoneel, genisten en aan- en afvoertroepen is steeds belangrijker. Naast het uitschakelen van de tegenstander in de ingenomen gebieden, voeren militairen ook politionele (civiele)

taken uit, zoals helpen bij de economische wederopbouw, bestuurlijke aangelegenheden en bij de rechtshandhaving. De samenstelling van de administratieve E-divisie, die eind 1947, begin 1948 in Indië aankomt, is al meer op deze omstandigheden toegesneden dan de C- en D-divisie.

In strijd met het akkoord van Linggadjati roept de Nederlandse regering, net als op Zuid-Celebes, deelstaten uit. Dit gebeurt in die gebieden waar de Nederlandse troepen heer en meester zijn, zoals Oost- en West-Java, Oost- en West-Sumatra en de Riouwarchipel, ten zuiden van Malakka.

Kopie van de Linggadjati-overeenkomst

Na de Eerste Politionele Actie duurt het tot december 1947 voordat er, onder toezicht van de Verenigde Naties (VN), weer besprekingen op gang komen, die uiteindelijk leiden tot het Renville-akkoord. Deze op 17 januari 1948 gesloten overeenkomst draagt de naam van het Amerikaanse troepentransportschip USS Renville, waarop het is ondertekend. Het akkoord is in grote lijnen een kopie van de Linggadjati-overeenkomst en lijkt gunstig voor Nederland omdat er in geregeld is dat de

Luitenant-generaal S.H. Spoor, hier op bezoek bij de 7 Afdeling Veldartillerie, past vanaf begin augustus de organisatie van de troepen aan de pacificatiefase aan.

 Historische Collectie
Veldartillerie

Het repatriëren van achtergebleven troepen van de Tentara Nasional Indonesia, zoals hier uit Tasikmalaja, maakt onderdeel uit van het akkoord van Renville.

 Historische Collectie Cavalerie

Republiek Indonesië zal toetreden tot de door Nederland gewenste federatie. Ook blijven de demarcatielijnen waarachter zich Nederlandse en troepen van de TNI bevinden, gehandhaafd. Een ander onderdeel van het akkoord vormt de repatriëring van de op Nederlands gebied achtergebleven militairen van de TNI.

In de praktijk blijkt echter de uitvoering van de overeengekomen afspraken, door de ver uiteenlopende uitgangspunten, onmogelijk. Als de gevechten met de Republikeinen in hevigheid toenemen, ziet Nederland zich genooddaakt een grote troepenmacht in Indië te houden. In de zomer arriveert hiertoe de 41 ZIB, oftewel de F-Brigade, op Java om de C-Divisie te versterken. De F-Brigade bestaat uit zes bataljons infanterie, aangevuld met ondersteunende wapens en logistieke diensten.

Naast de toenemende internationale diplomatieke druk op Nederland om de soevereiniteit van de Republiek Indonesië te erkennen staat de financiële krachtsinspanning die zwaar op de Nederlandse regering drukt. De economische wederopbouw van Nederland na de Tweede Wereldoorlog kost veel geld en mankracht. De instandhouding van een groot militair apparaat overzee is daarom verre van wenselijk.

Daarnaast doemt een probleem van een totaal andere omvang op. In februari 1948 krijgt de communistische partij in Tsjecho-Slowakije na een intern geschil, alle macht in het land in handen. Steeds meer landen in West-Europa zien de toenemende invloed van het communisme als een bedreiging voor de vrijheid en gaan over tot het vergroten van de strijdkrachten en ook Nederland volgt deze beweging.

Openlijke steun aan de Republiek Indonesië

De tijd werkt nu in het voordeel van de Republiek Indonesië. In de zomer van 1948 wijzigen de Verenigde Staten van Amerika het beleid van stilzwijgende steun aan Nederland in openlijke steun aan de Republiek Indonesië. De Amerikaanse regering ziet dat door de halsstarrige houding van de Nederlandse regering, het communisme in Indië aan terrein wint en ook Indonesische nationalistische stromingen aan kracht toenemen. Anderzijds is het Indonesische bestuur steeds beter georganiseerd en slaagt de regering van de Republiek Indonesië er in september 1948 in een communistische opstand in Madoen (Oost-Java) te beteugelen. De Amerikaanse overheid dreigt Nederland vervolgens met het intrekken van de Marshallhulp, het omvang-

De Sentral Organisasi Buruh Seluruh Indonesia (SOBSI) is een in 1947 opgerichte vakbond met een communistische grondslag.

rijke materiele hulpplan, vernoemd naar de toenmalige Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, George C. Marshall.

In Nederland is inmiddels op 20 september 1948 een wijziging in de Grondwet doorgevoerd die een mogelijke soevereiniteitsoverdracht aan de Republiek Indonesië mogelijk maakt. De wijziging heeft echter ook een staatsrechtelijke consequentie. Na het ontbinden van de Eerste en Tweede Kamer volgen er nieuwe verkiezingen.

Kraai

Het doel van de onder de leiding van de VN gevoerde besprekingen tussen Nederland en de Republiek Indonesië is om tot een definitieve politieke regeling tussen beide landen te komen. Hoewel de Indonesische premier Hatta ook nu weer toezeggingen doet, acht de inmiddels nieuw aangetreden Nederlandse regering zich niet gebonden aan het akkoord van Renville. Door de toezeggingen van de Indonesische premier enige tijd niet in de openbaarheid te brengen maakt de Nederlandse regering de weg vrij voor de Tweede Politionele Actie, Operatie Kraai. Deze actie krijgt van de Indonesiërs de naam Agressie II. De Nederlandse regering plant de operatie na 16 december, de dag waarop de Veiligheidsraad met kerstrees gaat. Bij een eventuele

veroordeling van het Nederlandse optreden kunnen dan in ieder geval de belangrijkste doelen zijn bereikt, nog voordat de Veiligheidsraad weer bijeenkomt. De nieuwe Nederlandse regering wil met een bliksemactie de tijdens de Operatie Product nog niet bezette delen van Java en Sumatra alsnog bezetten. Daarbij is het zaak in Djokjakarta de republikeinse regering en de militaire top van de Republiek Indonesië gevangen te nemen. Hiermee is de internationale gemeenschap voor een voldongen feit te plaatsen. Als deze doelen gehaald zijn, kan Nederland met meer gematigde Indonesische partijen aan tafel onderhandelen over de onafhankelijkheid van Indië.

Vernietigen van de TNI

Naast de controle over heel Java en Sumatra bestaat het militaire doel van de operatie uit het vernietigen van de TNI. Bij de Nederlandse legerleiding bestaat het idee dat de TNI de nieuw uitgeroepen hoofdstad Djokjakarta hardnekkig zal verdedigen, nadat Nederlandse troepen tijdens Operatie Product de hoofdstad Djakarta veroverd hebben.

Aan de vooravond van de operatie staan ongeveer 43.000 man KL, 20.000 KNIL-militairen en 3.000 mariniers gereed, waarvan 22.500 op Sumatra. In de vroege ochtenduren van 19 december 1948 vallen 23 Nederlandse

North-American B-25 Mitchell bommenwerpers, ondersteund door Curtiss P-40 Kittyhawk en North-American P-51 Mustang jachtvliegtuigen, het vliegveld Maguwo bij Djokjakarta aan. Deze actie maakt de weg vrij voor 16 Douglas DC-3 Dakota toestellen die 250 parachutisten, verdeeld over twee compagnieën van het KST, aan boord hebben. Deze parachutisten banen de weg voor twee bataljons ingevlogen infanterie.

Het 5 en 15 Regiment Stoottroepen vallen het zeven kilometer verderop gelegen Djokjakarta aan. Tegen het einde van de middag is de hoofdstad van de Republiek Indonesië in handen van de Nederlandse troepen. De twee in de stad gelegeerde bataljons TNI bieden maar betrekkelijk tegenstand. Alleen bij het regeringscentrum vinden gevechten plaats.

Aan de kant van de Indonesische verdedigers vallen 128 doden. Onder de Nederlanders vallen geen slachtoffers. Met de verovering van het vliegveld en de hoofdstad, vallen ook de Indonesische leiders Soekarno, Hatta en Sjahrir in Nederlandse handen. De leger top van de TNI weet echter uit handen van de Nederlandse troepen te blijven door de binnenlanden in te vluchten.

De opmars op Midden- en Oost-Java verloopt, door grootschalige vernielingen van wegen en bruggen, ook nog eens moeizaam. Anders dan

tijdens de Operatie Product is de TNI nu veel beter voorbereid en is het verzet ook heviger. Zo stuiten Nederlandse eenheden bij het oord Wonosobo op de republikeinse Siliwangi Divisie, waarbij het tot zware strijd komt. Ook de 4 Infanteriebrigade krijgt bij het oord Malang in het Oosten van Java te maken met zware tegenstand van TNI-eenheden die in het gebied trachten te infiltreren. Het omsingelen van de zich overal terugtrekkende TNI lukt niet, ondanks enkele door de mariniers uitgevoerde amfibische operaties. Ook enkele luchtaanvalen en de inzet van artillerie- en vuursteun

Militairen van de 1 Parachutistencompagnie poseren na de verovering van Djokjakarta met een buitgemaakte republikeinse vlag en een plaatsnaambord.

 Historische Collectie Korps Commandotroepen

Nederlandse militairen nemen tijdens de eerste uren van de operatie kraai de republikeinse premier, S. Sjahrir (links), president A. Soekarno en de minister van Buitenlandse zaken, A. Salim, gevangen.

 Historische Collectie Regiment Stoottroepen
Prins Bernhard

Nadat zij eerder bij Djokjakarta zijn geland, komen de parachutisten van het Korps Speciale Troepen op 29 december 1948 in actie bij de olievelden van Djambi.

 Historische Collectie Korps Commandotroepen

vanuit de lucht, brengen daarin geen verandering.

Op Sumatra verloopt de strijd al niet veel beter. De radio-installatie in Fort de Kock, het belangrijkste doel, valt niet in Nederlandse handen. Hierdoor is het voor de Republikeinse noodregering mogelijk contact te blijven onderhouden met de rest van de wereld.

Nadat de parachutisten zijn ingezet bij Djokjakarta, komen zij op 29 december in actie bij de olievelden bij het op Sumatra gelegen Djambi. Omdat een eerste dropping mislukt, krijgt de TNI de gelegenheid de installaties te vernielen.

Ondanks de tegenslagen zijn na twee weken de meest strategische plaatsen, zowel op Java alsook op Sumatra, vaak na het leveren van hevige strijd, in Nederlandse handen.

Nadat het de TNI gelukt is uit handen van de Nederlandse troepen te blijven, gaat het over tot het voeren van een guerrillaoorlog. Het Nederlandse antwoord daarop bestaat uit een toename van de contraguerrilla. Naast het DST, zijn hiervoor ook andere eenheden ingezet. De aan de diverse onderdelen toegevoegde inlichtingen- en veiligheidsgroepen maken daarbij steeds vaker gebruik van hardhandige

methoden om bij de bevolking gegevens over de tegenstander los te krijgen.

Verharding van de strijd

De verharding van de strijd is ook terug te vinden in de Nederlandse verliescijfers. Tijdens Operatie Kraai sneuvelen 282 man. In de zeven maanden na de operatie komen, tot augustus 1949, nog eens 1.162 militairen om het leven. Dit is bijna de helft van de in totaal 2.526 militairen die in de daaraan voorafgaande jaren tijdens gevechtsacties het leven verliezen. Daarnaast overlijden ook nog eens 2.225 militairen aan de gevolgen van ziekte of door een ongeval. Over de verliezen aan de kant van de TNI zijn slechts schattingen mogelijk. Mede door de veelvuldig ingezette Nederlandse artillerie en aanvallen van vliegtuigen, ligt het aantal slachtoffers mogelijk boven de 100.000, daarbij de omgekomen burgers niet meegerekend.

In internationaal politiek opzicht is Operatie Kraai een mislukking en leidt tot verontwaardigde reacties. Zo ontzeggen India en Pakistan Nederlandse burgervliegtuigen het luchtruim. Nederland staat alleen en het kan dan ook niets

anders doen dan gehoor geven aan de op 24 december 1948 aangenomen Resolutie 63 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties. De Veiligheidsraad spreekt daarin de bezorgdheid uit over de hervatting van het geweld in Indonesië en roept de partijen op om onmiddellijk het geweld te staken. De resolutie bepaalt verder dat Nederland de president van Indonesië en andere politieke gevangenen onmiddellijk moet vrijlaten. Hoewel de positionele actie op Java stopt, gaan de zuiveringsacties op Sumatra nog enkele dagen door. De Verenigde Staten van Amerika voeren ondertussen de druk op Nederland verder op en stoppen de Marshall-hulp aan Indonesië. Als de Amerikaanse regering ook de hulp aan Nederland dreigt op te schorten komt er op 5 januari 1949 een definitief einde aan het Nederlandse legeroptreden. Op 14 april starten nieuwe onderhandelingen waarbij de terugkeer van de republikeinse leiders en de ontruiming van Djokjakarta de belangrijkste onderwerpen zijn.

Inmiddels gaan de aanvallen van de TNI en de strijdgroepen gewoon door. Vanaf het voorjaar van 1949 is de TNI zelfs zo sterk dat het aanvallen op steden durft uit te voeren. Zo voert brigadegeneraal M. Soeharto, de latere president van Indonesië, op verzoek van de sultan van Djokjakarta op 1 maart een aanval op de hoofdstad uit. De Indonesische troepen weten het centrum van de stad te bereiken en in handen te houden, totdat Nederlandse troepen hen daaruit na zes uur weer verdrijven. De hele actie kost de TNI ongeveer 200 doden, maar laat wel zien dat het Republikeinse leger zeker niet verslagen is.

Onmiddellijke overdracht van de soevereiniteit

De uitzichtloze (militaire) patstelling in de maanden na Operatie Kraai leidt er uiteindelijk toe dat de Nederlandse regering geheel instemt met de wensen van de Indonesiërs.

De Nederlandse delegatie onder leiding van de Nederlandse diplomaat J.H. van Roijen sluit op 7 mei 1949 met de Indonesische onderhandelaar M. Roem, de Van Roijen-Roem-overeen-

komst. Deze overeenkomst bepaalt dat er geen overgangperiode zal zijn en dat er een onmiddellijke overdracht van de soevereiniteit zal volgen. Medio augustus is er een wapenstilstand en beginnen de Nederlandse troepen zich terug te trekken. Tijdens de daaropvolgende ronde-tafelconferentie in Den Haag, willicht Nederland vrijwel alle eisen in die de Republiek Indonesië op tafel legt.

Tijdens de ronde-tafelconferentie in Den Haag die van 23 augustus tot 2 november duurt, willicht Nederland vrijwel alle eisen in die de Republiek Indonesië op tafel legt.

 Historische Collectie Regiment Stoottroepen Prins Bernhard

Na meer dan drie eeuwen aanwezigheid in de Indische Archipel draagt Nederland op 27 december 1949 de soevereiniteit over

Koningin Juliana tekent op 27 december 1949 in het Paleis op de Dam de soevereiniteitsoverdracht van de Republiek Indonesië.

 Historische Collectie Regiment Stoottroepen Prins Bernhard

Indonesië over aan de Verenigde Staten van Indonesië (VSI). Een jaar later gaat die federatie over in een eenheidsstaat.

Repatriëring

De ontgoocheling over het abrupte en onlogische einde van de Operatie Kraai bij de Nederlandse militairen is groot. Ook de terugtrekking en het inleveren van wapens en materieel is voor veel Nederlandse militairen onverteerbaar. In afwachting van repatriëring naar Nederland moeten de militairen zich gedragen als gasten van een bevriende mogendheid. Die repatriëring laat dan ook nog eens verschillende malen op zich wachten. De meeste militairen zijn al veel langer dan de contractperiode van twee jaar in Indië en willen naar huis. Halverwege 1949 komen zelfs nog nieuwe eenheden, de 42 en 43 ZIB, in Indië aangewezen als G- en H-brigade, in Indië aan. In de maanden na december 1949 vertrekken personeel, schepen en vliegtuigen uit Indonesië om nieuwe taken in Suriname of in Nieuw-Guinea uit te gaan voeren. De KL-militairen gaan in deze periode via zogenoemde verzamelrayons terug naar Nederland.

Eind 1949 keert het eerste troepenschip met militairen van de 7 December Divisie terug in Nederland. Het merendeel van deze en andere eenheden komen in de eerste helft van 1950 thuis. De laatste militairen verlaten Indonesië rond medio 1951. Alleen een Nederlandse militaire missie met een adviserende en instructieve rol blijft dan nog achter ten behoeve van de opbouw van de Indonesische strijdkrachten. In 1954 eindigt ook deze militaire missie. Ondanks de over het algemeen goede ontvangst hebben familie en vrienden veelal een onjuist beeld van de situatie in Indië. Daarbij krijgen de veteranen in een tijd waarin Nederland volop bezig is met economische wederopbouw, nauwelijks tijd hun ervaringen te verwerken. De gevolgen van onverwerkte traumatische oorlogservaringen op langere termijn zijn nog maar bij een enkeling bekend.

Het lot van veel KNIL-militairen is echter nog veel schrijnender dan de ervaringen van de Nederlandse militairen. Als eerste is het besluit om het KNIL op te heffen voor de meesten van hen een complete verrassing. Aanvankelijk is hen immers toegezegd dat KNIL-militairen een centrale plaats in het federale leger van de Republiek Indonesië krijgen. Wanneer eenmaal duidelijk is dat de TNI alleen individuele KNIL-militairen tot de gelederen wil toelaten, ontstaat er een probleem. Uiteindelijk valt tijdens de ronde-tafelconferentie het besluit dat Indonesische KNIL-militairen tot het federale Indonesische leger kunnen toetreden of kunnen demobiliseren.

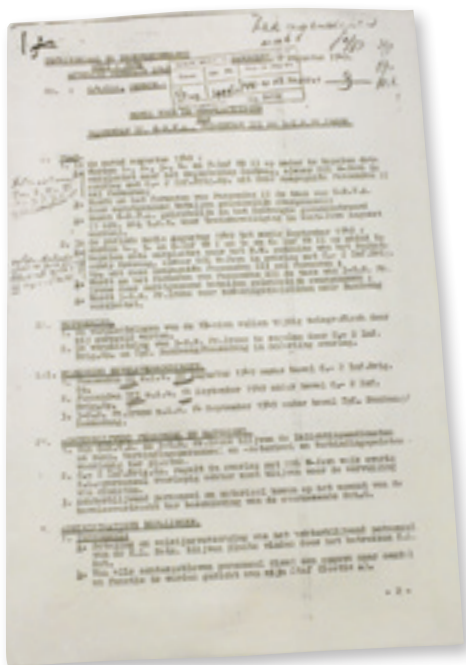
Ontslag uit de militaire dienst

Voor de Nederlandse KNIL-militair bestaat de keuze uit demobiliseren, toetreden tot de KL of, na aanvaarding van het Indonesische staatsburgerschap, van het KNIL naar het Indonesische leger overstappen. Als het KNIL op 26 juli 1950 ophoudt te bestaan, is ruim de helft van de Indonesische militairen, bijna 26.000 man, individueel of per onderdeel toegetrokken tot het federale leger. Ruim de helft van de Europese militairen is naar de KL overgegaan. Van deze 7.845 man, stappen 661 officieren en 6.400 onderofficieren naar de KL.

Order voor de geleidelijke terugtrekking van het 6 Regiment Veldartillerie, dat in 1949 deel uitmaakt van de Nederlandse troepen in Nederlands-Indië.

 Historische Collectie

Veldartillerie

Molukse KNIL-militairen en hun gezinnen schrijven zich in februari 1951 in een loods in de haven van Soerabaja in voor vertrek per schip naar Nederland.
Moluks Historisch Museum

De overigen komen terecht bij de KLu. Na de opheffing van het KNIL blijven enige duizenden KL-militairen met een Molukse achtergrond in Indonesië. Na het uitroepen van de onafhankelijke Republiek Maluku Selatan op 25 april 1950 kunnen zij niet meer naar Ambon of elders in Oost-Indonesië terugkeren. Pas nadat de TNI in december 1950 de belangrijkste plaatsen op Ambon heeft veroverd, krijgen de Molukkers van de Indonesische regering de mogelijkheid om terug te keren. Onder de gegeven omstandigheden willen veel Molukkers echter niet meer terug. Uiteindelijk valt in februari 1951 het besluit de ongeveer 4.000 militairen en 8.500 familieleden tijdelijk naar Nederland te sturen. Bij aankomst krijgen de KNIL-militairen, zonder dat hen dat vooraf is meegedeeld, ontslag uit de militaire dienst. Omdat het verblijf in Nederland slechts van tijdelijke aard is, krijgen zij onderdak in zogenoemde

woonoorden. Integratie in de Nederlandse samenleving of het vinden van werk is niet aan de orde. De regering komt met een zakgeldregeling van drie gulden per week per volwassene en een gulden per kind. Uiteindelijk zijn de Molukse militairen en hun gezinnen aan hun lot overgelaten.

Spijt

Jarenlang ligt het praten over het optreden in Nederlands-Indië bij velen erg gevoelig. Dat verandert als oud-minister van Buitenlandse Zaken B.R. Bot in 2005 namens de Nederlandse regering spijt betuigt voor het aangerichte leed. 'Ik zal met steun van het kabinet aan de mensen in Indonesië duidelijk maken dat in Nederland het besef bestaat dat de onafhankelijkheid van de Republiek Indonesië de facto al begon op 17 augustus 1945 en dat wij zestig jaar na dato dit feit in politieke en morele zin ruimhartig aanvaarden,' aldus Bot.

In 2011 zijn zeven weduwen uit het dorpje Rawagede op Java, waar Nederlandse militairen op 9 december 1947 naar schatting 431 mannen doden, door de rechtbank in het gelijk gesteld. Hierop zijn deze zaken met de Nederlandse staat geschikt. In vervolg op deze schikking hebben tien weduwen van Zuid-Celebes (het huidige Zuid-Sulawesi), in de zomer van 2013, op basis van dezelfde aannames als in de zaak Rawagede, een schadevergoeding ontvangen. Hierbij heeft de Nederlandse ambassadeur in Indonesië, T.F. de Zwaan, op 12 september 2013 namens de Nederlandse regering aan alle weduwen van mannen die zijn geëxecuteerd, excuses aangeboden. Op 12 september 2013 heeft de staat de civiele regeling aanvaard op basis waarvan weduwen in de toekomst schadevergoeding kunnen claimen. Negen weduwen uit Zuid-Celebes en een uit Java hebben op basis van deze regeling al een compensatie ontvangen, terwijl acht andere claims nog onder de rechter zijn. Op dit moment loopt er nog een gelijksoortige zaak die is aangespannen door nabestaanden van de gedode mannen in Zuid-Celebes, door militairen van de eenheid van kapitein Westerling. Daarnaast loopt er een zaak namens de kinderen van de geëxecuteerde mannen en tevens is de Nederlandse staat eind

2014 in kennis gesteld van een martelzaak en een verkrachtingszaak. Deze laatste twee zaken hebben beide op Oost-Java plaatsgevonden.

Nieuw-Guinea

De Verenigde Oostindische Compagnie (VOC) sluit in 1660 een verdrag met het sultanaat van Tidore op de Molukken, waarmee Nederland de soevereiniteit over Nieuw-Guinea als deel van Nederlands-Indië opeist. De sultan erkent in dit document het Nederlandse protectoraat, waarbij de Nederlandse staat de beschikking krijgt over enkele honderdduizenden Papoea's, die de bevolking van Nieuw-Guinea vormen. In 1872 erkent de sultan van Tidore de soevereiniteit van het Koninkrijk der Nederlanden, waarmee Nederland toestemming krijgt een bestuur in Nieuw-Guinea te vestigen. De 141ste meridiaan geldt daarbij als oostgrens. Toch duurt het nog tot 1898 voordat Nederland bestuursposten vestigt in Fakfak en Manokwari en drie jaar later in Merauke. De reden hiervoor is de Britse en Duitse gebiedsuitbreidingen in het oosten van Nieuw-Guinea. Door het vestigen van een bestuur probeert Nederland te voorkomen dat beide landen de grenzen te veel naar het westen opschuiven. In de loop van de Tweede Wereldoorlog is bijna geheel Nieuw-Guinea door Japanse troepen

Herdenkingsbegraafplaats Rawagede.

De quick reaction force van het Korps Commandotroepen heeft als onderdeel van de Landmacht Nieuw-Guinea begin jaren '50 als belangrijkste taak het tegengaan van Indonesische infiltraties en het handhaven van orde en rust.

 Historische Collectie Korps Commandotroepen

bezet. Toch is het eiland ter met een oppervlakte van 462.840 km² en een kustlijn van 5152 kilometer niet te verdedigen. Nieuw-Guinea krijgt strategische waarde wanneer de Amerikaanse opperbevelhebber in de Pacific, generaal D. MacArthur, besluit om in april 1944 nabij de bestuurspost Hollandia een basis in te richten. Vanaf januari 1945 stationeert het KNIL op diverse locaties op Nieuw-Guinea kleine contingenten.

Nadat de soevereiniteitsoverdracht met de Republiek Indonesië, op 27 december 1949 in Den Haag is getekend, heeft Nederland alleen nog militairen op Nieuw-Guinea. Dit deel van de archipel is immers, zeer tegen de wil van de Republiek Indonesië overigens, buiten de overdracht gebleven.

Begin 1950 gaan Nederlandse militairen vanuit Indonesië naar het overwegend onherbergzame Nieuw-Guinea om daar de al aanwezige KL-eenheden te versterken. De Landmacht Nieuw-Guinea (LNG) kent dan een sterkte van 1576 militairen en 175 burgers en heeft als belangrijkste taak het tegengaan van Indonesische infiltraties en het handhaven van orde en rust. Aanvankelijk bestaat de LNG uit landmacht- en KNIL-militairen, maar na de opheffing van het KNIL gaan deze militairen over in dienst bij de landmacht.

Dreiging

In de jaren vijftig vinden meerdere malen besprekingen plaats tussen Nederland en

Indonesië over de toekomst van Nieuw-Guinea. Zowel in 1954 als in 1957 is de kwestie Nieuw-Guinea door Indonesië bij de VN geagendeerd, maar beide malen leidt dit tot niets. De Indonesische regering komt vervolgens tot het inzicht dat het vraagstuk Nieuw-Guinea enkel met behulp van geweld is te regelen.

De Indonesische militaire dreiging is in die jaren relatief gering. Slechts incidenteel is er sprake van op kleine schaal uitgevoerde infiltraties. Het doel van deze schendingen van het Nederlandse grondgebied is om de Papoeabevolking tegen de Nederlanders op te zetten. Nederlandse militairen, geholpen door het Papoea Vrijwilligers Korps maken verbeten jacht op de indringers. Niettemin past Nederland in april 1954 de defensiestructuur op Nieuw-Guinea aan. Vanaf maart 1955 zijn alleen de Nederlandse zeestrijdkrachten verantwoordelijk voor de verdediging van dit gebiedsdeel. Een contingent mariniers vervangt het bataljon van de landmacht. De op 28 februari 1955 in Hollandia geïnstalleerde Commandant der Zeemacht in Nederlands Nieuw-Guinea (CZMNNG) krijgt het commando van alle strijdkrachten in dit gebied, met Biak als voornaamste marinebasis. Het takenpakket van de strijdmacht blijft ongewijzigd.

Vanaf 1958 dringt de Indonesische afgevaardigde bij de VN er met regelmaat op aan dat

Militairen van de 928
Afdeling Lichte
Lucht doelartillerie
poseren in Nieuw-Guinea
op een 40L70
lucht doelkanon.
Historische Collectie
Grondgebonden
Luchtverdediging

Nederland de soevereiniteit over Nieuw-Guinea overdraagt aan de Republiek Indonesië. De Nederlandse regering gaat hier echter niet op in. Minister van Buitenlandse Zaken J.M.A.H. Luns laat in oktober 1960 in de Assemblee van de VN weten dat Nederland het zelfbeschikingsrecht van de Papoeabevolking van Nieuw-Guinea wil erkennen. Dit zou eventueel

kunnen onder toezicht van de VN. Wanneer de Indonesische militaire dreiging toeneemt en schendingen van het luchtruim boven Nieuw-Guinea meer en meer plaatsvinden, versterkt Nederland de luchtverdediging. Op de marinebasis Biak verschijnt in 1958 luchtafweer van de KL en radarstations van de KLu, in 1960 gevolgd door radar- en gevechtsleidingstations. De KLu stuurt 24 Hawker Hunter straaljagers naar Biak, naast negen nieuwe PzV-7B Neptune patrouillevliegtuigen van de Marineluchtvaartdienst.

Indonesië verbreekt diplomatieke betrekkingen

Als in de Verenigde Staten van Amerika op 20 januari 1961 president J.F. Kennedy geïnaugureerd is, dringt hij er bij de Nederlandse regering op aan het conflict tussen Nederland en Indonesië zo snel mogelijk te beëindigen. Soekarno koopt immers een groot deel van de wapens voor een eventuele invasie van Nieuw-Guinea aan in de Sovjet-Unie of andere Warschau-Pactstaten, tot groot ongenoegen van de regering in Washington. Tijdens de ronde-tafelconferentie van 1949 is onder meer overeengekomen dat Nederland

Het mouwembleem dat de Nederlandse troepen in Nieuw-Guinea van 1950 tot hun vertrek in 1962 op het uniform dragen.

voor de periode van een jaar het bewind over Nieuw-Guinea zal blijven voeren, waarna de overdracht aan de Republiek Indonesië zal volgen. De aanhoudende Nederlandse bezwaren die de overdracht voortdurend blokkeren hebben als gevolg dat de verstandhouding met Indonesië tot een absoluut dieptepunt daalt. Op 17 augustus 1960 verbreekt de Republiek Indonesië de diplomatieke betrekkingen met Nederland.

Op 30 september van datzelfde jaar vertrekt het 6 infanteriebataljon van het Regiment Oranje Gelderland naar Nieuw-Guinea. De zes compagnieën van dit bataljon, dat grotendeels uit dienstplichtigen bestaat, nemen aan de west- en zuidwestkust de posities van de mariniers over. Deze trekken zich vervolgens als mobiele reserve op Biak en Manokwari terug. Als gevolg van de nieuwe militaire opbouw, verandert in november 1960 ook de coman-

dostructuur. Alle eenheden komen onder het gecombineerd operationeel commando van de commandant der strijdkrachten in Nederlands Nieuw-Guinea (COSTRING), schout-bij-nacht G.J. Platerink (vanaf augustus 1961 schout-bij-nacht L.E.H. Reeser). Het logistieke commando blijft echter de verantwoordelijkheid van de afzonderlijke krijgsmachtdelen.

In 1961 volgen het 17 en 41 bataljon en de 928 en 940 Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie naar Nieuw-Guinea.

In de loop van 1962 voert Indonesië de militaire activiteiten op Nieuw-Guinea steeds verder op. In april 1962 landen bij Fakfak en Kaimana tijdens nachtelijke acties voor het eerst Indonesische parachutisten. De Nederlandse militairen zijn verrast dat Indonesische infiltranten in staat blijken om bij duisternis boven een dichte jungle te springen. Om snel en effectief op deze Indonesische

Een Papoea-politieman verhoort een gewonde gevangengenomen Indonesische infiltrant in camouflage-uniform.

 Historische Collectie
Regiment Stoottroepen
Prins Bernhard

inzet en infiltraties te reageren, organiseren de Nederlandse troepen zich in de bij de NAVO gangbare *Task Organisation*. Hiermee zijn flexibele strijdmachten voor bepaalde taken samen te stellen uit verschillende eenheden, variërend in grootte van een *Task Force* (TF), *Task Group* (TG), *Task Unit* (TU) tot een *Task Element* (TE).

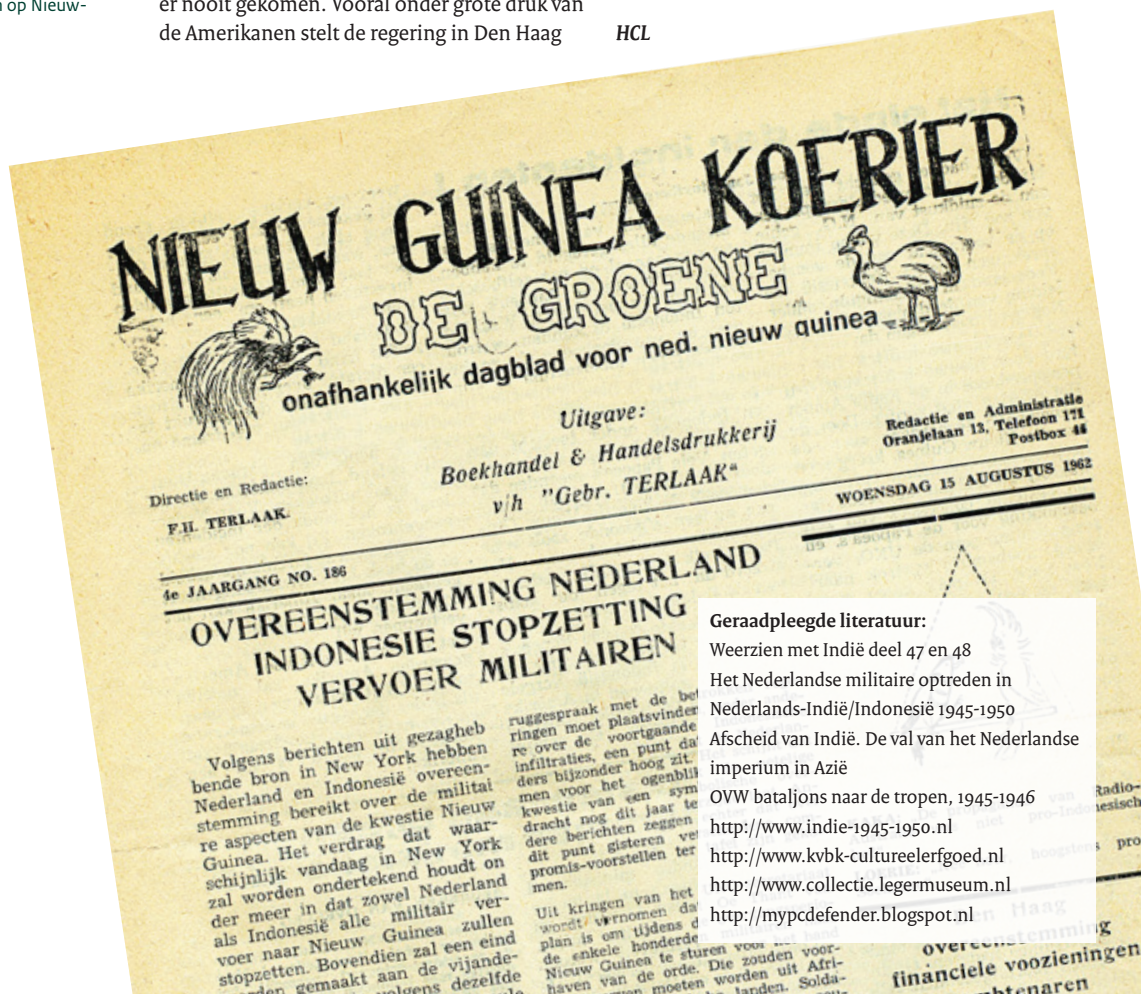
In 1962 zijn bij Indonesische acties 562 infiltranten vanuit zee aan land gebracht, terwijl er 1154 per parachute zijn afgeworpen. De opdracht van deze troepen is het uitvoeren van sabotageacties, maar daar komt weinig van terecht omdat de meesten zijn gedood, vermist geraakt of gevangen genomen. Medio 1962 brengt Indonesië een grote troepenmacht ter grootte van ongeveer 24.000 man op de been met het doel een invasie uit te voeren bij Biak. Indonesië bereidt tevens een oorlogsverklaring aan Nederland voor. De Indonesische invasie is er nooit gekomen. Vooral onder grote druk van de Amerikanen stelt de regering in Den Haag

haar beleid bij en sluit Nederland op 15 augustus in New York een akkoord met de Republiek Indonesië.

Dit akkoord regelt de overdracht van het bestuur van Nederlands Nieuw-Guinea aan de United Nations Temporary Executive Authority (UNTEA), met ingang van 1 oktober 1962. De UNTEA krijgt Pakistaanse militairen ter beschikking om de Papoeapolitie bij te staan. Het akkoord regelt verder dat de UNTEA op 1 mei 1963 het gebied aan Indonesië overdraagt. In het tijdbestek voor de overdracht van Nieuw-Guinea aan de Pakistaanse VN-troepen beginnen de Nederlandse militairen zich terug te trekken, waarbij de laatste Nederlandse militairen Nieuw-Guinea, het huidige Papoea, eind november 1962 verlaten. Op 1 januari 1963 is het 6 Infanteriebataljon opgeheven.

HCL

Nederland en de Republiek Indonesië komen in Augustus 1962 overeen dat beide landen zich zullen onthouden van verdere inzet van militairen op Nieuw-Guinea.

Van Indië tot Indonesië 1945–1950

Ministerie van Defensie

Museum Bronbeek Arnhem
www.bronbeek.nl

19 februari
3 januari

2015
2016

NIET ALLEEN BEWAREN

Nationaal Militair Museum

Op het terrein van de voormalige vliegbasis Soesterberg is sinds 11 december van het afgelopen jaar het Nationaal Militair Museum (NMM) gevestigd. Het museum staat op het terrein waar tot 1994 het Amerikaanse 32 Tactical Fighter Squadron is gehuisvest. In het museum treft de bezoeker een zorgvuldig samengesteld overzicht van honderden jaren krijgshistorie, aangevuld met vele voer- en vliegtuigen.

In het oude Legermuseum in Delft gaan in 1996 stemmen op om te komen tot de bouw van een nationaal museum. Dit omdat het uit de 17^e eeuw stammende gebouw te weinig ruimte biedt en de depotsituatie erg slecht is. De oude depots liggen verspreid door het land en in veel van deze gebouwen huizen vleermuizen. Omdat alle vleermuissoorten onder de Flora- en faunawet strikt beschermd zijn is met de bestaande gebouwen weinig tot niets aan te vangen.

Het gevolg is dat Defensie een adviesbureau in de arm neemt om te bezien welke stappen er nodig zijn om het militair erfgoed te bewaren. Dit resulteert in een zogenoemde Publiek Private Samenwerking (PPS)-constructie, waaruit een contract tot stand komt met een aantal in een consortium opgenomen bedrijven, onder leiding van het wegenbouwbedrijf Heijmans. Het contract is aangegaan voor de duur van 25 jaar. In deze constructie ontvangen de partijen in het consortium geld

m biedt unieke inkijk

Het Nationaal Militair
Museum in aanbouw.

📷 NMM

uit onder meer de opbrengsten van de winkel en het restaurant van het NMM. Boven een bepaald aantal bezoekers gaat het consortium ook meedelen in de opbrengsten van de kaartverkoop. Voor Defensie is deze PPS-constructie interessant omdat het de volledige bouw en de daaraan verbonden kosten uitbesteedt.

In het plan dat vervolgens ontstaat gaan de collecties van het Legermuseum en Militair Luchtvaartmuseum samen, waarbij het

Marinemuseum in Den Helder en het Marechausseemuseum in Buren blijven. Ook het Mariniersmuseum maakt geen deel uit van het NMM en blijft in Rotterdam. Het NMM is dus geen krijgsmachtbreed museum, maar samen vormen de vijf musea wel de Stichting Defensiemusea (SDM).

Nieuwbouw

Als duidelijk is dat land- en luchtmacht samen een nieuw museum gaan betrekken komt er een uitvraag aan een aantal partijen die nodig zijn om het museum te kunnen realiseren. Hierbij gaat het natuurlijk om bouwbedrijven, maar daarnaast ook om cateraars, schoonmaak- en beveiligingsbedrijven en (landschaps)architecten. Uiteindelijk vormen zich zeven consortia, waarvan er op termijn drie overblijven. Hiermee gaat het museumbestuur het gesprek aan, waarna na ongeveer een jaar het besluit valt om met het eindontwerp van het consortium van Heijmans in zee te gaan. Omdat de financiën zijn vastgesteld, is de keuze voor dit consortium bepaald door de kwaliteit van de museale inrichting, de aankleding van het 45 hectare uitgestrekte landschap, de architectuur en de voorzieningen en diensten.

Negentien vliegtuigen aan het plafond bevestigd

Nadat op 8 mei 2012 het contract tussen Defensie en Heijmans is getekend, start de bouw van het 20.000 vierkante meter grote museum op 25 januari 2013.

Een Hawker Sea Hawk FGA.6 (voorgond), een Hawker Sea Fury Mk.50 (midden) en een Douglas DC-3 Dakota, zijn slechts drie van de in totaal 19 vliegtuigen die op professionele wijze aan het plafond bevestigd zijn.

Het gehele museum is opgetrokken rondom een staalconstructie die sterk doet denken aan het frame van een Baileybrug. Deze wijze van bouwen zorgt er ook voor dat het stoere, maar toch sobere gebouw er binnen een jaar staat. Begin 2014 is vervolgens een aanvang gemaakt met het inrichten van het museum. Uniek daarbij is dat er uiteindelijk negentien vliegtuigen aan het plafond zijn bevestigd. Daarnaast is de combinatie en samengaan van vlieg- en voertuigen zeer bijzonder te noemen.

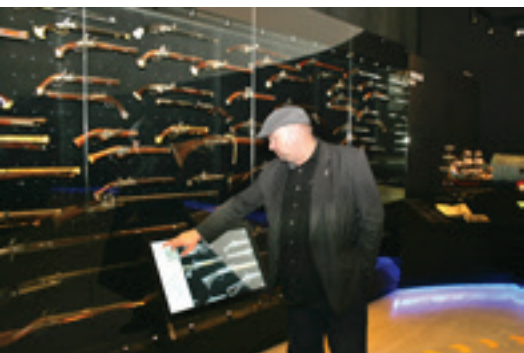
Het museum bestaat uit twee delen. Het fysiek afgescheiden thematisch deel vertelt het verhaal van de gehele Krijgsmacht. Daaromheen is het arsenaal, een technisch materieel deel, aangelegd. Hier treft de bezoeker naast de vlieg- en voertuigen een grote collectie wapens, uniformen en harnassen aan.

Uitgangspunten

Het NMM is een educatief museum, dat zich richt op gezinnen met kinderen. De missie van het museum is om de bezoeker de rol en betekenis van de Krijgsmacht voor de samenleving in het verleden, heden en de toekomst te verduidelijken. Het NMM hanteert drie uitgangspunten om dit te bereiken. Het eerste uitgangspunt bestaat eruit de geïnteresseerde bezoeker die geen relatie met de Krijgsmacht heeft, van buiten naar binnen naar de defensieorganisatie te laten kijken. Van buiten naar binnen betekent dat de bezoeker met filmbeelden, duidelijke teksten zonder vaktermen in de Nederlandse en de Engelse taal een goed beeld van de defensieorganisatie krijgt. Daarnaast is in het museum heel informatie bij het tentoongestelde materieel te verkrijgen door middel van interactieve ondersteuning.

Persoonlijke biografische verhalen

Daar waar veel musea beginnen in het verleden, kiest het NMM hier niet voor. Door vanuit het heden naar het verleden te kijken krijgt de bezoeker direct beeld bij de tegenwoordige samenstelling en het optreden van de Nederlandse Krijgsmacht. Vanuit dat

Ook de geïnteresseerde bezoeker die geen verstand van de defensieorganisatie heeft, krijgt onder meer door snelle interactieve informatie toch een goed en compleet beeld.

perspectief is het relatief eenvoudig om een vergelijking te maken met het verleden. Op dit tweede volgt het laatste uitgangspunt; de mens centraal. Mensen vormen de Krijgsmacht en zijn om die reden, vooral in het thematisch deel, uitgelicht. In afzonderlijke cabines vertellen (oud)militairen hier hun persoonlijke biografische verhalen.

In de uitvoering heeft het NMM getracht om met behulp van routes (gele belijning op de vloer) in ongeveer anderhalf uur de missie uit te dragen. Om die hoofdroute heen houdt het

museum ook rekening met de bezoeker die het museum met een 'hoe'-vraag bezoekt. 'Hoe verschiet een .50?' of 'hoe hoog vliegt een F-16?' Daarnaast geeft het NMM de nodige verdieping aan de bezoeker die met een 'waarom'-vraag naar het museum komt. 'Waarom nam Nederland deel aan de missie in Bosnië?', of 'waarom heeft Nederland F-16's?'

Thema's

Naast de missie en de drie uitgangspunten heeft het NMM zes thema's die het behandelt. Nederland staat hierin, als eerste thema, centraal. Wie zijn we en wat is er in onze geschiedenis zoal gebeurd. Daaruit vloeit het tweede thema, de Krijgsmacht, voort vanaf het ontstaan tot op de dag van vandaag. Als derde thema belicht het NMM de militair in die

Door de gele route op de vloer te volgen ziet de bezoeker, in ongeveer anderhalf uur, het merendeel van het museum.

Het Nationaal Militair Museum heeft op zogenoemde eilanden ook modern materieel in de collectie opgenomen.

Het Nationaal Militair Museum zet ook in op schoolkinderen die als enigen toegang hebben tot dit speciaal voor deze doelgroep ingerichte lokaal.

krijgsmacht, verteld door de militair zelf. Het arsenaal, het vierde thema, bestrijkt vrijwel de gehele benedenverdieping waarin het NMM uitlegt wat de Krijgsmacht aan materieel gebruikt. In een koepel vertoont het museum het vijfde thema; oorlog. De bezoeker krijgt hier een beeldpresentatie te zien die de verschillende soorten oorlogvoering vanaf de Tachtigjarige Oorlog tot en met de Nederlandse bijdrage in Uruzgan beslaat. Het laatste thema is samenleving en Krijgsmacht. Een enorme maquette toont hier onder meer de nationale taken die de Krijgsmacht in het kader van

Intensivering Civiel Militaire Samenwerking (ICMS) allemaal uitvoert.

Ruimte

Naast het museumdeel binnen heeft het NMM grootse plannen met het buitenterrein. Zo komt er nog een arena die plaats moet gaan bieden aan drieduizend bezoekers en waar demonstraties met voertuigen te verzorgen zijn. Dit soort evenementen gaan plaatsvinden in een aantal weekenden tijdens de vakanties. Daarnaast gaan de gedachten ook uit naar een tankweekeinde, de bouw van een middeleeuws dorp, of demonstraties met de Napoleontische oorlogen als thema. Hierbij zoekt het museum onder meer de samenwerking met de Rekwisietencollectie Koninklijke Landmacht (zie De Onderofficier van oktober 2013). Ook stelt het museum haar deuren in de toekomst graag open voor reünieverenigingen, er is immers ruimte genoeg. Eigenlijk kan alles, zolang het maar niet strijdig is met de grondslagen van de defensie organisatie.

Letterlijk de wereld van de Tweede Wereldoorlog in

Ook scholen zijn van harte welkom. In een speciale lesruimte ervaren leerlingen de sfeer van de jaren dertig en veertig van de vorige

Een blik in de schatkamer.

Sfeerbeeld van de opening van het Nationaal Militair Museum op 11 december 2014 door Z.M. Koning Willem-Alexander.
 NMM

eeuw en vertellen leeftijdsgenootjes van een jaar of twaalf hun oorlogsherinneringen. Daarna gaan de deuren open en lopen de leerlingen letterlijk de wereld van de Tweede Wereldoorlog in. De kinderen kunnen natuurlijk ook naar buiten en zich uitleven op een speciaal aangelegde hindernisbaan, terwijl leerkrachten en ouders op steenworp afstand met een kop koffie toezicht kunnen houden.

Bewaren

In de museumroute is een ruimte opgenomen die te omschrijven is als 'de schatkamer'. In de ruimte staan in grote vitrinekasten de pronkstukken van het NMM, variërend van vaandels tot harnassen en van schilderijen tot wapens.

Een museum heeft niet als primaire taak om tentoon te stellen, maar om te bewaren. Ook het NMM heeft nog vele tienduizenden voorwerpen die het in het op het terrein gelegen depot bewaart. Dat is ook in essentie de enige taak die de minister van Defensie heeft; het zorgen voor het militair erfgoed. Met het nieuwe museum is niet alleen die zorgtaak goed gewaarborgd, maar krijgt ook de bezoeker een unieke inblik in heden en verleden van de Nederlandse Krijgsmacht. Binnen het NMM is het ook mogelijk om op diverse locaties te vergaderen, congressen te

houden en zelfs te dineren. Ook is er een auditorium waarin tweehonderd mensen te verwelkomen zijn. In de dagelijkse bedrijfsvoering van het NMM werken, om dit alles in goede banen te leiden, ongeveer dertig betaalde medewerkers en meer dan tweehonderd vrijwilligers voor en achter de schermen.

Bezoekers

Vanaf het moment van openstelling heeft het NMM al meer dan 60.000 bezoekers mogen ontvangen. De reacties zijn uitsluitend positief. Natuurlijk springt het moderne gebouw in het oog, maar daarbij ook direct de wijze van opstellen van het materieel dat veel rust uitstraalt. Ook het eenvoudige taalgebruik en de korte teksten bij de museumstukken ervaart de bezoeker als positief. Voor de kinderen is er van alles te doen, zowel binnen als buiten en zij zien het museum dan ook als een grote leerzame speeltuin. De meeste bezoekers zijn het er over eens dat het museum niet in een dag te doen is, maar dat is geen probleem, ze komen immers graag terug naar Soest. Leden van de Krijgsmacht hebben op vertoon van de persoonlijke Smartcard gratis toegang tot het NMM. Dit geldt ook voor veteranen in het bezit van een veteranenpas.

HCL

Materieel bekeken

Het akkoord van Linggadjati

Het akkoord van Linggadjati is baanbrekend omdat Nederland hierin in 17 artikelen voor het eerst de Republiek Indonesië als de feitelijke machthebber op de eilanden Java, Sumatra en Madoera erkent. Beide landen komen op 15 november 1946 overeen samen te werken aan de oprichting van een soevereine, democratische Republiek Indonesië. De Republiek zal zijn onderverdeeld in deelstaten die samen met Borneo en Oost-Indonesië de Verenigde Staten van Indonesië gaan vormen.

Samen met Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen vormen deze gebieden de Nederlands-Indonesische Unie. Aan het hoofd van deze unie staat het Nederlandse Koningshuis.

De overeenkomst van Linggadjati betekent een kentering in het beleid van de Nederlandse regering. In de Tweede Kamer ontstaat echter fel verzet tegen het akkoord en de Kamer neemt een motie aan om het conceptakkoord op

een aantal fundamentele punten eenzijdig aan te passen. De Indonesische regering accepteert deze zogenoemde 'aankledingen', waarin onder meer Nieuw-Guinea buiten de onderhandelingen gehouden is, niet.

Op 25 maart 1947 ondertekenen Nederland en de Republiek Indonesië in Djakarta het officiële akkoord van Linggadjati in de wetenschap dat er een onoverbrugbare kloof tussen beide landen ligt.

In de tekst staat letterlijk dat de Nederlandse regering er 'goede nota' van neemt dat de Republiek Indonesië zich niet gebonden acht aan de 'aankledingen'. Beide landen ondertekenen dus feitelijk twee akkoorden, Indonesië het 'naakte' en Nederland de 'aangeklede' variant. In beide landen heerst onvrede en verdeeldheid over het akkoord. Op 20 juli zegt de Nederlandse regering de overeenkomst op, wat de weg vrijmaakt voor de eerste van de twee politieke acties die Nederland in Indonesië uitvoert.